

Fria aborten största ingreppet i mänskligt liv Vad blev det?

CARIN STENSTRÖM

Fristående journalist och opinionsbildare

I dagarna är det 40 år sedan **Abortkommittén** lade fram sitt betänkande med förslag om helt fri abort, utan några tidsgränser. Från att ha varit ett land med mycket få aborter, mindre än 3 000 1960, har Sverige utvecklats till ett land med skyhöga aborttal. Hur kan en sådan utveckling vara möjlig, hur kan den ske utan att det upplevts som alarmerande?

De som på 60-talet varnade för fri abort fick rätt. Efter drygt 40 år med fri abort, sedan 1976 fastställt i lag, kan man konstatera att det gick just så som de förspådde. Kritikerna varnade för att människovärdet skulle devalveras, att respekten för liv skulle minska, att våld mot barn och kvinnor skulle öka liksom den allmänna våldsbänagenheten. Just så har det blivit. Våldsbrotten har stadigt ökat och under de senaste trettio åren tredubblats.

Den utveckling som abortförespråkarna lovade visade sig däremot i allt väsentligt slå fel. Det var inga små löften som utställdes av abortkämparna. Med fri abort skulle alla barn födas planerade och välkomna. Därmed skulle barns uppväxt bli så mycket bättre, antalet fall av barnmisshandel skulle sjunka. Kvinnor skulle också få det bättre. Ingen skulle bli tvungen att gifta sig på grund av oplanerad graviditet, äktenskapen skulle därmed bli bättre och antalet skilsmässor minska liksom kvinnomisshandel.

Så blev det inte. Antalet skilsmässor har ständigt ökat, kvinnors hälsa har inte förbättrats utan snarare försämrats. Trygghetssystemen för kvinnor har försvagats. Pressen på kvinnor har ökat. Både barn-

och kvinnomisshandel har ökat. Barns och kvinnors psykiska hälsa har försämrats, delvis på ett alarmerande sätt. Tidigare okända företeelser som anorexi och självskadande har vuxit i antal. Många kvinnor bär efter en abort på ett livslångt lidande.

Sedan 1970, då fri abort i praktiken

redan tillämpades, har antalet äktenskap som slutar i skilsmässa fördubblats, trots att ingen numera "tvingas till äktenskap" av en önskad graviditet. Till det kommer en kraftig ökning av antalet samboförhållanden, som erfarenhetsmässigt är än mindre varaktiga.

Sveriges välstånd som var på topp 1960 har successivt förfallit. Sverige har inte vårdat livet, inte värnat den framtid som barnen utgör. Det har straffat sig.

Så gick det i Sverige

Fram till 1960-talet levde Sverige och övriga västvärlden i övertygelsen att fosterfördrivning var något som skulle undvikas och motverkas. Det förekom visserligen såväl i legal som illegal form, men det var inte vanligt och inte heller något stort problem. Med ökad sexualupplysning och tillgång till preventivmedel hade avbrytandet av graviditet minskat. År 1960 utfördes 2 792 legala abortoperationer i Sverige, en dryg halvering jämfört med tio år tidigare. Antalet illegala fosterfördrivningar uppskattades till kanske några tusen per år.

Som under mänsklighetens hela historia var de allra flesta graviditeter inte planerade utan något som inträffade och som inte kunde göras ogjort. En graviditet var ett faktum som kanske var ovälkommen men som måste accepteras och som det i de flesta fall fanns en beredskap för. När omständigheterna sjunkit in och hormonerna verkat var mödrarna i de allra flesta fall beredda att med glädje ta emot sitt barn.

Det fanns en del av världen, där den officiella synen på foster och fosterfördrivning vid denna tid var annorlunda: *de kommunistiska länderna*, där fri abort införts under 50-talet. Det blev en ledstjärna och ett föredöme för västvärldens vänsterintellektuella.

Sovjetisk människosyn påverkade kulturpersoner i Sverige och andra västländer

Sovjetideologin påverkade väst inte minst i synen på familj och människovärde genom de många kulturpersoner, som var imponerade och fascinerade av det totalitära system, som då uppfattades som framtidens väg.

Sverige införde 1938 en lag, som öppnade för möjligheten till laglig abort av främst medicinska skäl. Därefter dog

debatten – ett världskrig kom emellan och överlevnadskampen gjorde det omöjligt att driva opinion för fler aborter. 40-talet såg i stället en födelseboom utan motstycke. 50-talet hade fokus på barn, barnavård, pedagogisk uppfostran och skola. Detta årtionde, efter världens största krig, var en guldålder för familj och barn. Antalet lagliga aborter sjönk under hela 50-talet, årtiondet präglades av livskraft och framtidstro. Världskrigets massutrotningar låg också för nära för att man skulle kunna återuppta abortpropagandan.

Men i början av 60-talet hade det gått tillräckligt lång tid för att man åter skulle kunna sätta in en massiv attack av destruktivitet mot ett samhälle, som under ett par decennier präglats av påtagligt framåtskridande. En tongivande opinionsbildare med betydande inflytande över lagstiftningen vid denna tid var **RFSU Riksförbundet för sexuell upplysning** (RFSU). Det var denna organisation som förde taktpinnen i kampen för att öka antalet aborter i Sverige. Parallellt med den kampen drevs hårda kampanjer mot familj och äktenskap, för en liberaliserad skilsmässolag och försvagad äktenskapslag, för offentlig barnomsorg åt alla barn. Familjen framställdes som förtryckande och förkvävande och föräldrar utmålades som skadliga för sina barn. Krav restes på äktenskapets totala avskaffande och på att samhället skulle ta över ansvaret för barnens omsorg och försörjning.

Problemet var litet men tilläts att bli stort

När attacken inleddes var abort ett mycket litet problem i Sverige. Antalet legala aborter hade successivt sjunkit med mer än 50 procent på tio år. Också de illegala aborterna hade enligt abortkommitténs beräkningar minskat kraftigt. Ett par decennier tidigare kunde, framhåller kommittén, kvinnor som fått sjukhusvård efter illegala aborter *”räknas i 100-tal per år”* men under 1960-talet var sådan vård aktuell *”i ett mycket begränsat antal fall”*. Det flitigt användas, och i debatten tunga, argumentet att de illegala aborterna var ett problem, saknade alltså helt saklig grund.

Problemet var således litet, men det skulle lätt fås att växa, som utvecklingen visade. När ropen och kraven började skalla, därtill förstärkta av villiga mediamegafoner, började abortansökningarna stiga i rask takt. Samtidigt gick kurvan över avslagna ansökningar i motsatt riktning, allt färre ansökningar avsågs. 1964 var ansökningarna till **Socialstyrelsen** 5

469, 1968 7 554 och 1970 7 575. Av dessa avsågs 1964 1 148 och 1966 717. För 1970 saknas uppgift men med all sannolikhet har avslagskurvan fortsatt nedåt.

Parallellt med detta fanns en annan och effektivare väg att gå, nämligen så kallat *”tvåläkarintyg”*. Det blev den verkliga dödsstöten för en restriktiv abortlag. 1964 utfördes 596 aborter på tvåläkarintyg. 1970 var siffran 9 314! Därmed var i princip och praktik den fria aborten genomförd redan innan ett sådant lagförslag presenterats. Det hade för en målmedveten och försätlig propaganda endast tagit tio år att riva ner ett avgörande fundament i respekt för liv och människovärde. På ett decennium förvandlades Sverige från ett land med mycket få aborter till ett land där en stor del av alla graviditeter avbröts.

Abortkommittén öppnade för fri abort

När 1965 års abortkommitté lade fram sitt förslag i augusti 1971, alltså för ganska exakt 40 år sedan, hade man lärt vad opinion krävde och rättat in sig i ledet. Man föreslog helt fri abort, utan tidsgräns. Några generella indikationer uppställdes och ett ansökningsförfarande bibehölls, som dock snarast var ett formkrav. Kvinnans rätt till abortoperation slogs fast. Abortkommittén för omfattande resonemang om hur oönskade graviditeter ska kunna undvikas. Det är uppenbart att man ser det ökande antalet aborter som ett preventivmedelsproblem som skall och kommer att lösas. Man resonerar också ingående om ekonomiskt och socialt stöd till ensamstående kvinnor och sämre bemedlade familjer.

Kommittén hade arbetat i sex år och haft tillgång till all ledande expertis. Ändå saknades viktig kunskap. Det är intressant att ta del av de synpunkter den socialde-

Under 50 år har svensk sjukvård aborterat omkring 1,5 miljoner barn. Kostnaden kan uppskattas till cirka 600 miljoner kronor årligen, därtill kommer ej mätbara kostnader för komplikationer och för psykiskt lidande och ohälsa, som drabbar många kvinnor.

Polen före och efter Solidaritet

Från 1980 kunde Sverige regelbundet följa händelserna i Polen, där kommunistregimen utmanades av en grupp varvsarbetare i Gdansk, ledda av den unge elektrikern **Lech Waleza**.

Svenska medier var tagna på sängen och visste inte riktigt hur de skulle förhålla sig. Å ena sidan hade de en oftast

mokratiska ledamoten, läkaren **Elisabeth Sjövall**, framför i sin reservation:

”Ett införande av helt fria aborter, vilket kommittémajoriteten i sak föreslår, dels genom utformningen av lagtexten, dels genom slopande av den övre tidsgränsen för operationernas genomförande, utgör ett allvarligt och unikt steg för ett land.

Vi saknar idag möjligheter att överblicka konsekvenserna av ett så omfattande lagförslag.

Vi har ej tillräcklig erfarenhet av hur kvinnorna kommer att uppleva aborterna, särskilt inte hur de kommer att uppleva sena aborter.

Ett införande av helt fria aborter kommer även att ställa så betydande anspråk på våra sjukhusresurser, att vi ej idag kan överblicka konsekvenserna därav.”

Elisabeth Sjövall säger sig visserligen i princip kunna godta att ingen övre tidsgräns sätts. Men hon föreslår ändå att en gräns ska sättas vid 12:e veckan. Det slutliga förslaget, som lades fram av en socialdemokratisk regering, sammanföll också i stort med Sjövalls förslag.

Tre tidsgränser uppställdes, fri abort utan prövning till 12:e veckan, fri abort med prövning till 18:e veckan och abort i undantagsfall med särskild prövning efter vecka 18.

När kommittén lade fram sitt förslag var antalet aborter 16 000. Siffran fördubblades de kommande fem åren och var 32 000 när lagen om fri abort infördes 1976. Därefter har den stigit ytterligare och närmat sig 40 000 aborter per år. Att antalet aborter skulle stiga kraftigt från den då höga siffran 16 000 hade man nog inte kunnat föreställa sig, inte heller att effekten helt uteblivit av den ökande tillgången till preventivmedel och storsatsningen på sexualupplysning som därefter skett.

Antal legala aborter i Polen 1970-2003

1970	148 210
1980	137 950
1985	135 564
1990	59 417
1991	30 878
1992	11 640
199	777
1995	559
1997	3 047
1998	253
2000	138
2003	174

Källa: Regeringens befolkningskommitté, Polens demografiska situation, 1993-2000 rapporter. Departementet för hälsa och social välfärd, 1997-2000 rapporter; Center för hälsoskydd, rapporter 2001-2003; Statistisk forskningsprogram av offentlig statistik 2001-2003.

utsända korrespondenterna blev därför under årens lopp ganska många. Och reportagen hem var många och över lag positiva till Waleza och den av honom ledda fackföreningsrörelsen **Solidaritet**.

Svenska medier teg Rekord i förljugenhet

Men den fanns en omständighet som svenska journalister samfällt avstod från att rapportera, trots att de måste ha varit väl medvetna om den: att abortfrågan stod högt, kanske högst, på Solidaritets agenda. Att Solidaritet förklarar krig mot den abortpolitik som tvingats på Polen av ockupationsmakten var en uppgift som aldrig nådde svenska tidningsläsare, radiolyssnare och tv-tittare. Så många journalister förteg under så många år den viktigaste grunden för Solidaritets arbete och framgång! Det måste vara rekord i förljugen och ohederlig journalistik.

Inte heller när abortkampen fick anmärkningsvärda framgångar rapporterade man om förändringen. Direkt när Solidaritet slog fast sin ståndpunkt 1980

började märkliga saker hända. Tidigare hade antalet aborter legat runt 150 000 per år. Nu började de successivt minska, till att börja med långsamt men senare i allt snabbare takt. När kommunismen föll knappt tio år senare hade antalet aborter mer än halverats och de fortsatte minska ännu snabbare under följande år. Det polska folket hade gjort revolt på ett sätt som var omöjligt för ockupationsmakten att bemöta. Självklart innebar det en injektion av stolthet, styrka och värdighet.

Viktig del av segern över kommunismen

Det är ingen överdrift att hävda, att abortkampen i Polen var en viktig del i segern över kommunismen. Det är också rimligt att anta att denna kamp haft stor och positiv betydelse för landet efter kommunismen. En sådan fantastisk seger får självklart positiva effekter på många plan. Det är sannolikt ingen tillfällighet att den polska ekonomin utvecklats anmärkningsvärt starkt efter kommunisttiden.

När landet efter några år som fri demokratisk nation omsatte kampen mot aborterna i lag blev Sverige taget på sängen, eftersom man inte fått veta något om det polska undret på abortfronten. Svenska aningslösa politiker började komma med hotfulla mumlanden och en utredning tillsattes för att kartlägga behovet av svenska insatser för abortsökande polska kvinnor. En sådan lag antogs också så småningom.

För att bana väg för denna nya möjlighet att öka antalet i Sverige genomförda aborter hävdades i utredningen, att antalet polska illegala aborter var 150 000, en uppgift som väckte starka reaktioner i Polen. Här hade man efter att den fria aborten avskaffats kunnat registrera en klar förbättring för barn och kvinnor. Färre fall av barn- och kvinnomisshandel, färre fall av barn- och kvinnodrap. Kvinnors allmänna hälsotillstånd hade förbättrats kraftigt. Antalet illegala aborter uppskattades till högst 15 000, alltså en tiondel av vad den svenska utredningen kommit fram till. Men självklart rapporterades inget av detta i ledande svenska medier.

Förändring i antalet aborter

mellan 1999 och 2009

Spanien	+ 115%
Belgien	+ 48%
Grekland	+ 37%
Georgien	+ 33%
Sverige	+ 22%
Nederländerna	+ 18%
Azerbajdzjan	+ 17%
Norge	+ 10%
Storbritannien	+ 8%
Israel	+ 6%
Island	+ 4%
Finland	- 4%
Armenien	- 4%
Italien	- 11%
Schweiz	- 13%
Tadzjikistan	- 14%
Tyskland	- 15%
Danmark	- 17%
Kazakstan	- 18%
Uzbekistan	- 24%
Slovakien	- 30%
Kirgizistan	- 32%
Tjeckien	- 34%
Makedonien	- 34%
Ungern	- 35%
Ryssland	- 43%
Kroatien	- 45%
Slovenien	- 47%
Moldavien	- 48%
Estland	- 48%
Albanien	- 50%
Lettland	- 51%
Bulgarien	- 53%
Rumänien	- 55%
Litauen	- 57%
Turkmenistan	- 61%
Ukraina	- 68%
Montenegro	- 73%
Vitryssland	- 74%

DSM:s nisch är

**Att säga det som sällan sägs
men som borde sägas...
behöver sägas.**

Utvecklingen i det forna Östblocket

Sovjetunionen var föregångslandet, när fri abort gjorde sitt segertåg över världen. De många vänsterintellektuella, som hämtade inspiration från öst, framställde lagstiftningen i Sovjetsfären som föredömlig och oproblematiske, en lång tradition som vunnit full acceptans och flitigt användes av ländernas kvinnor.

Men bilden var inte riktigt sann. **Lenin** – liksom **Karl Marx** – avvisade abort som en ”antisocialistisk företeelse”. 1920 infördes trots det fri abort som en nödlösning i den mycket svåra situation som då rådde. På 30-talet upphävdes den fria aborten och så såg lagstiftningen ut till in på 50-talet, alltså obetydligt tidigare än när abortdiskussionen tog fart i väst. I en lag från 1960 garanteras fri abort till tolfte veckan. I andra kommunistländer infördes liknande lagar.

Redan innan kommunismen föll hade de höga aborttalen börjat att minska. Aktuell statistik, som nyligen presenterats, visar att nedgångarna under de senaste tio åren är remarkabla i hela östblocket.

I Vitryssland är nedgången 74 procent, i Montenegro 73 procent och i Ukraina 68 procent. I Ryssland har aborterna från 1990 till 2006 mer än halverats. Ryssland har en folkmängd som är 15 gånger större än Sveriges, men ett aborttal som inte är mer än 3,5 gånger större än Sverige. Aborternas hemland, det fattiga Ryssland, har alltså mycket färre aborter än välfärdslandet Sverige.

I Västeuropa har aborterna ökat i vissa länder, som Grekland, Spanien och Sverige, medan de minskat i andra, som Tyskland, Finland och Danmark. Sverige verkar vara något av rekordhållare på abortområdet, vi har högst antal aborter i förhållande till folkmängd. Det är väl den självbild svenska opinionsbildare och politiker gärna vill se.

Framtid förutsätter ett värnande om liv och de barn som ska bygga och förvalta framtidens samhälle. Den insikten fanns på femtiotalet men gick förlorad i den framvällande flod av abortpropaganda som sköljde över landet. Skulle det vara möjligt att också vi i Sverige hittar tillbaka till framtiden? Varför inte låta Öst visa vägen?

En jämförelse visar att Belgien med något fler invånare än Sverige har mindre än hälften så många aborter. Detsamma gäller Grekland. Nederländerna har 17 miljoner invånare men 28 000 aborter, således långt färre än Sverige. Tyskland, som har 82 miljoner invånare, nästan tio gånger fler än Sverige, har endast 2,5 gånger så många aborter. Så ser det ut i land efter land.

Skulle det vara möjligt också för Sverige att börja återtaget till 1960 års abortsituation? Då var aborterna få, samhället mätte bra, tillväxten var hög, välfärden var allmänt tillgänglig. I takt med att aborttalen stigit har samhället gått tillbaka, tillväxten stagnerat, utvecklingen gått bakåt. Det finns ett samband:

Var finns empatin hos feministerna i abortfrågan?

Från feministiskt håll framställs ofta kvinnliga egenskaper och kvinnlig kompetens som överlägsen. Kvinnor har större förmåga till inlevelse, medkänsla och empati brukar det heta, samtidigt som män utmålats som känslomässigt handikappade. Men var finns feministernas empati i abortfrågan? Var finns inlevelseförmågan och medkänslan när det avslöjas att levande men aborterade foster lämnas ensamma för att dö?

Många har upprörts över avslöjanden av detta slag, men från ledande feministerna har det inte kommit någon reaktion. Visst kan feministerna bli upprörda, men då gäller det när deras egna krav ifrågasätts och då de möter motstånd. Då uppvisas en stark indignation med innebörden att sådana kritiska och ifrågasättande uppfattningar över huvud taget inte borde få framföras.

Ett exempel på sådan retorik ger ledarskribenten **Agnes Arpi** i **Expressen** (2011-07-17). Hon använder ordet ”vidrig” men

då inte om att nästan 40 000 barn hindras från att födas i Sverige varje år, inte heller om att ett antal av dessa barn lever efter aborten och lämnas att självdö, inte heller om den påfrestning detta innebär för sjukvårdspersonal vars uppgift i alla andra fall är att rädda liv. Nej, ”vidrigt” för denna ledarskribent är, att det finns människor som tycker att detta är fel och vill upplysa medborgarna om vad som faktiskt pågår.

Ett annat indignationsnummer spelar upp i **Dagens Nyheter**, en tidning där empatin och inlevelseförmågan också är selektiv. Inte heller här har någon större upprördhet visats över de brutala sena aborterna. Däremot är tidningen upprörd över att den abortkritiska ungdomsorganisationen **Älska livet** vänder sig till unga människor och uppmanar dem att ansluta sig till organisationen. I alla andra fall räknas föreningsfrihet och föreningsaktivitet som ett fundament i det demokratiska samhället. Men alltså inte i detta fall. I stället hängs ett

antal samhällsengagerade ungdomar ut och ställs till svars för en självklar och legitim verksamhet. Dagens Nyheter kan rimligtvis inte rakt ut ifrågasätta föreningsrätten, men det ligger outtalat i artikeln. Snart nog kan vi också vara där.

Inte ens när det gäller den brutala abortmetoden ”*partial birth abortion*”, som tidigare tillämpats i USA, har fått våra eljest så talföra feministerna att uttrycka olust. Tvärtom när denna metod, som innebär att ett nästan fullgånget foster föds till hälften för att därefter få hjärnan punkterad och utsugen med en vacuum pump, förbjöds ansågs detta som ett förräderi mot kvinnosaken. Feministerna i USA arbetar nu för att denna medicinska ”*landvinning*” ska återinföras. Allt i enlighet med den förvridna empatin som säger, att allt är bra och tillåtet som gynnar de egna villkoren – även dödande.

CS